

ΗΧΩ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΠΑΤΡΑΙ 20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1929

ΤΕΥΧΟΣ 110ν

Ο ΠΑΤΗΡ ΤΗΣ ΤΡΑΓΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ο ΑΙΣΧΥΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ

ΥΠΟ ΤΗ. ΒΙΡΤ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Πόσον ἄλλως ἢ Νιόβη, ἡ τραγωδία! καὶ μάλιστα μίᾳ τραγωδίᾳ τῆς ἐνοχῆς.

Ἡ Νιόβη ποῦ ἐν μανιακῇ ἀτμοεξυψώσει ἐξεγείρεται κατὰ τῆς Θεότιτος, τὸ μέγα πρότυπον διὰ τὴν Ἰσαβέλλαν «ἐν τῇ μνησιτῇ τῆς Μεσοῆνης». "Ἐνα ἔργον θανάτου.

Ὁ θάνατος. ἀκούομεν, εἶναι ἕνας Θεὸς διάφορος ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Βασίλισσα τῆς Λυδίας, κόρη τοῦ Ταντάλου εἶναι ἡ Νιόβη καὶ θεϊκὸν αἷμα ἔχει εἰς τὰς φλέβας τῆς. 14 φορὰς ἐγέννησεν. 7 υἱοὶ καὶ 7 θυγατέρες εἶναι ἡ ὑπερηφάνειά τῆς. Οὐδέμία γονὴ τῆς Γῆς, οὐδέμία Θεὰ τὴν ἔφθασε. «Δὲν σὲ τιμῶ», εἶχε εἰ-

πει εἰς τὴν Ἀπώ, τὴν Θεάν, ὑπεροπτικῶς, «ἐσὲ ποῦ δὲν κατάρθωσες νὰ γεννήσῃς παρὰ οὐδὸν μόνον τέκνα».

Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, τὰ τέκνα τῆς Ἀποῦς ἤκουσαν τὴν περιφρονητικὴν ταύτην συμπεριφορὰν τῆς Νιόβης πρὸς τὴν μητέρα τῶν καὶ τὴν ἐξεδιχάθησαν κατατοξεύσαντα πάντα αὐτῆς τὰ τέκνα μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου. Τώρα κάθεται ἡ Νιόβη συμμαζεμένη, καμπουριασμένη ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τῶν παιδιῶν τῆς, μιά μεγαλειότης καταστραφεῖσα καὶ οὕτω ἀρχίζει τὸ ἔργον. Τὸ τρομερὸν ἔλαβεν ἥδη χώραν. Τὸ δλον μίᾳ καντάτᾳ σχεδὸν χωρὶς δρῶσιν. Ὁ χορὸς τραγουδεῖ τὴν θλίψιν καὶ τὸ πένθος τῆς Νιόβης, ὁ πατὴρ Τάνταλος προσπαθεῖ νὰ παρηγορήσῃ πλὴν εἰς μάτην,

πληθωρικῶς διαδέχονται ἄλληλα ὁ λόγος καὶ τὸ δομα, αὐτὴ ὁμως, τὸ κύριον πρόσωπον μένει ἄφρωνος καὶ κατάπληκτος, σὺν ἀγαλία καὶ δὲν λέγει οὔτε λέξιν κατὰ τὰ δύο τρίτα τοῦ ἔργου, ἀρκουμένη νὰ κοιτάζῃ μὲ μάτια ἀποχαυνωμένα τὸ κοινόν. "Ὁψις φαντάσματος. 'Ὁ θεατὴς ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως ποία τύχη τὴν περιμένει. 'Ὡς ἀπολιθωμένη γυνὴ ἡ Νιόβη θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ζῆ, μεταβληθεῖσα εἰς βράχον, θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ αἰσθάνεται ἐντός της τὴν θλίψιν. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ βράχου περὶ τὸ Σίπυλον ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ τότε γνωστὸν εἰς ὄλους τοὺς ταξειδιώτας καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐχύνονται αἰωνίως τὰ μπτρικά δάκρυα τῆς Νιόβης.

Πράγματι εἶναι γνῶσις τραγικὴ ποίησις, δταν τὸ πάθος ὀδηγῆ εἰς τὸ ἔγκλημα ἰσχυρὰς φύσεως καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν καταστροφὴν. 'Ἡ τραγικὴ ἐνοχὴ κατέστη ἐκ τούτου βραδύτερον μία ἀπαίτησις τῶν Θεωρητικῶν.

'Ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης διυλεῖ περὶ αὐτῆς. 'Ὁ Αἰσχύλος ὁμως ἐκινεῖτο ἐλευθέρως καὶ πάσα βιαία ὑπόθεσις τὸν ἐθελγε.

Μελόδραματικά εἶναι τὰ τοιαῦτα ἔργα. 'Ἄς ἀκούσωμεν τὸν Μένωνα. 'Ὁ Μένων θὰ ἀγωνισθῇ μετὰ τοῦ Ἀχιλλέως πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας, οἱ δύο μεγαλειωδέστεροι νεαροὶ ἥρωες:

Μένων ὁ υἱὸς τῆς Θεᾶς τῆς πρώτης ἀγῆς, τῆς ῥοδοδακτύλου καὶ κροκοπέπλου 'Ἡῶς, Ἀχιλλεὺς ὁ υἱὸς τῆς Νηρηίδος Θέτιδος, τῆς Θεᾶς τῆς θαλάσσης, ἀμφότεροι ἄφθογοι, ἀμφοτέρω ἀξιοὶ θανμασμοῦ καὶ ἀγάπης,

Τίς ἐκ τῶν δύο θὰ πέσῃ;

Αὐτὸς ὁ Ζεὺς ἐμφανίζεται ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Αὐτὸς ὁ Ζεὺς ἀγαπᾷ καὶ τοὺς δύο, μὲ τὴν αὐτὴν ἀγάπην.

'Ἀμφοτέρω αἱ μητέρες, ἡ Θέτις καὶ ἡ 'Ἡῶς, πίπτουν εἰς τὰ γόνατα δεξιὰ του καὶ ἀριστερὰ του καὶ παρακαλοῦν τραγουδιστὰ ἢ καθεμὰ διὰ τὸ παιδί της. 'Ὁ Ζεὺς ἐν ἀμχανία διατελῶν στρέφει πρὸς τὴν πλάσιγγα ὑψώνει αὐτὴν, θέτει ἐπ' αὐτῆς τὰς ψυχὰς τῶν ἡρώων καὶ κοίταξε, ἡ πλάσιγγε κλίνει πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ Μένωνος. Δὲν παρέρχονται σιγ-

μαί τινες καὶ διαδίδεται ἡ εἶδησις, ὅτι ὁ Μένων ὑπέκλυεν εἰς τὸν ἀγῶνα. 'Ἡ πρώτη ἀγῆ παραλαμβάνει τὸ πτώμα της καὶ ἀπομακρύνεται. 'Ἐνταῦθα ἐβροήθησαν καὶ διάφορα θεατρικὰ μηχανήματα. 'Ἐπάνω εἰς ἓνα τεχνιτὸν ὑψωμα, παριστάνον τὸν Ὀλυμπον ἐπαίχθη ἡ σκηνή. 'Ἐτόλμυσε δὲ ὁ Αἰσχύλος καὶ αὐτὸν τὸν Δία νὰ ἐμφανίσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Παρόμοιον δὲν ἐτόλμυσε ὁ Γκαίτε εἰς τὸν πρόλογον τοῦ Φάουστ. Αὐτὸ ὑπενθυμίζει ὀλίγον τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελον, καθὼς πολλὰ παρ' αὐτῷ. 'Ὁ "Ἐλλην εἶδεν ἐδῶ τὸν ὑψιστον τῶν Θεῶν δλοσώματον ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

'Ὁ ἦθοποιὸς ἐφόρει τὴν μάσκαν τοῦ Θεοῦ, ὁ Φειδίας, ὁ μέγας γλύπτης τῆς ἀρχαιότητος εἶχεν ἦδον ἔνν φερότυπον διὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς του.

Καὶ ὁ θεατὴς; Μὲ τί αἴσθημα ἐγκαταλείπει τὸ ἔργον; 'Ἡ ἀρετὴ ἐπὶ ματαίῳ! Μία τυφλὴ τύχη ὑπάρχει ποῦ ὑπὲρ τὰ πάντα ἴσταιται καὶ κυτᾷ ἀναποφεύκτως καὶ δταν ἀκόμη ὁ Θεὸς διατάζει καὶ θέλει νὰ περῶσῃ.

Εἶναι ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος τῆς ποιήσεως ἐκείνος μὲ τὸν ὅποιον ἀσχολοῦμαι ἐνταῦθα, ἐξέρχεται τῶν ὀρίων, συλλαμβάνει τὸ κολλοσιαῖον καὶ δημιουργεῖ τὸν Π ρ ο - μ η θ ἔ α.

Πρόκειται πλέον διὰ τὸν Θεὸν καὶ τὴν αἰωνίαν κατῆχουσι τῆς δυνάμεώς του. Πρόκειται ὁμως ταῦτοχρόνως καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν πτωχῶν καί τις τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐδριοκομένων ἀνθρώπων τῆς γῆς. 'Ἐπομένως Θεολογία ποῦ ταῦτοχρόνως περιβάλλει τὴν αἰωνιότητα καὶ ἀπὸ τοῦ προῖστορικῶς χρόνους τοῦ παρελθόντος φθάνει ἕως τὸ ἄπειρον μέλλον.

Δυστυχῶς δὲν διεσώθη καὶ ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦτο παρὰ μόνον ἓν τμήμα. Μόνον τὸ πρῶτον δοῦμα τῆς Τριλογίας. Δύναται τις ὁμως ἂν θέλῃ νὰ διακρίνῃ πῶς ἐκτύλισσεται ὁλόκληρος ἡ Τριλογία,

'Ἐν ἀρχῇ ἦτο χάος, ἔπειτα ἐβασίλευαν οἱ Τιτάνες ἐν τῷ σύμπαντι, αἱ δυνάμεις τῆς ἀταξίας. 'Ὁ Ζεὺς ἦλθεν εἰς ῥῆξιν τότε πρὸς αὐτούς ὡς Θεὸς τῆς τάξεως καὶ ἐνίκησεν αὐτούς. Καὶ ὁ Προμηθεὺς ἦτο Τιτάν, ἀλλὰ ἦτο συγχρόνως καὶ αὐτὴ ἡ

σύνεσις, καθὼς καὶ τὸ ὄνομά του τὸ δηλοῖ.

Προεῖδε τὴν ὑποταγὴν τῶν Τιτάνων καὶ τὸ ἔλεπνὸν ἀνθρώπινον γένος καὶ ἀντὶ ἐπεχειρήσασεν ἕνα συμβιβασμὸν. Ἐτέθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Διὸς καὶ κατώρθωσεν ὥστε οὕτως νὰ νικήσῃ δι' αὐτοῦ. Ὁ Ζεὺς ὅμως προετίθετο νὰ καταστρέψῃ καὶ αὐτὸν νὰ δημιουργήσῃ ἕνα νέον. Ὁ Προμηθεὺς τότε ἔλυπῆθη τοὺς ἀνθρώπους ἔκλεψε δι' αὐτοὺς τὸ πῦρ, ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὰς τέχνας ποῦ δημιουργεῖ αὐτὸ, τοὺς ἔμαθε νὰ γράφουν καὶ οὕτω ἐδημιούργησεν ἀνθρώπους πολιτισμένους. Δὲν ἠρέσθη δὲ εἰς αὐτὰ μόνον ὁ Προμηθεὺς. Ἀφῆρσε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὴν πρόγνωσην τοῦ μέλλοντος καὶ ἐφύτευσεν εἰς τὴν καρδίαν τῶν τὴν ἐλπίδα δηλ. τὸν ὀπτιμισμὸν, τὴν κινουσαν πίστιν πρὸς τὸ καλλίτερον. Δι' ὧν αὐτῶν ἐγεννήθη ἕν ἡμῖν ἡ Ἐλευθερία, ἡ ἐλευθερία τῆς Βουλήσεως.

Ἐλευθερία εἶναι ὅμως τὸ ἀνευ νόμων. Ἐν ὅλῳ δὲ τῷ κόσμῳ δὲν συναντᾷ κανεὶς αὐτὴν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ Προμηθεὺς κατέστη ἐλεύθερον ἢ αὐτόνομον. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ζεὺς εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ νόμου, ὅστις μόνος πιστῶς ἐφαρμοζόμενος, διασφαλίζει τὸν κόσμον, διὰ τοῦτο ὁ Ἐλευθερωτὴς καθίσταται τὸ ἀντικείμενον τοῦ μίσους ἐκείνου. Εἰς τοὺς βράχους τοῦ μυθώδους Κουκάσου προσδένεται ὁ Προμηθεὺς.

Τρομερὰ ἐνόχλοις. Διότι εἶναι ἀθάνατος καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ, νὰ ζῆ καὶ νὰ πάσχη. Οὕτω βλέπομεν τὸν κολοσσὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Τὸν βλέπομεν νὰ ἐπικαλῆται τὸν ἱερόν αἰθέρα, τοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους καὶ τὰ γελῶντα κύματα τῆς θαλάσσης ὡς μάρτυρας μεγάλης ἀδικίας ἥτις ἐφ' προσφύγγεται εἰς μάτην. Δὲν πρόκειται περὶ ἐλλειψέως συμπαθείας.

Αἱ θεῖαι καὶ ὠκεανίδες ἐπὶ πετώντων ἀρμάτων τρέχουσι πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἐρωτοῦν: Διατί, εὐγενέστατε, διατί πάσχεις; Καὶ αὐτὸς ὁ γέροντος ὠκεανὸς ἔρχεται ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, θέλει νὰ βοηθήσῃ.

Ὁ Προμηθεὺς δὲν δέχεται. Τὸ πᾶν εἰς μάτην. Ὁ σοφὸς ὅμως κατέχει ἕνα μυστικὸν ποῦ ὁ Ζεὺς ἀγνοεῖ. Ὁ Ζεὺς θὰ ἀνατραπῇ ἀπὸ τὸν θρόνον του ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν υἱὸν του καὶ

ὁ νέος αὐτὸς θεὸς θὰ βασιλεύσῃ εἰς τὸν κόσμον, ἐκτὸς ἂν ὁ Ζεὺς δὲν γεννήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν του.

Θεῖκὸν ξημέρωμα! Μᾶς φαίνεται οὖν ἐπανόστασις τῆς πίστεως. Αὐτὸς ὁ Θεὸς πρέπει κάποτε ν' ἀνανεωθῇ καὶ νὰ γίνῃ Θεὸς τῆς ἀγάπης τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Ζεὺς στέλλει εἰς τὸν Προμηθεῖα τὸν ἄγγελόν του: ἀποκαλυφθεῖ μοι τὸ μυστικὸν καὶ θὰ εἶσαι ἐλεύθερος. Ὁ Προμηθεὺς ὅμως σιωπᾷ πλήρης εἰρωνίας καὶ τότε ὑπὸ ἀστραπῆς καὶ βροντῆς κρημνίζεται ὀλόκληρος ὁ βράχος μαζύ του εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν Ταρτάρων.

Ἀπειρος χρόνος παρέρχεται. Τώρα εἶναι ἡ Δευτέρα πρῶξις. Ὁ Προμηθεὺς ἐγνώριζε ἐκ τῶν προτέρων τι ἐμελλε νὰ συμβῆ. Πάλιν βλέπομεν αὐτὸν δεμένον ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ τὸν αἰτὸν νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ τὸ σῶμα τὸ ἦπαρ του πρὸς διπλασιασμὸν τῶν παθῶν του, τὸν βλέπομεν νὰ ἐπιθυμῇ τὸν θάνατον, ἐνῶ κανεὶς Θεὸς δὲν ἀποθνήσκει. Ὁ Ζεὺς ὅμως τώρα εἶναι πρόθυμος πρὸς συμβιβασμὸν καὶ αἱ ἐκπλήξεις ἐπακολουθοῦν ἡ μία τὸν ἄλλην. Ἀφήνει κατὰ πρῶτον ἐλευθέρους τοὺς Τιτάνας κατὰ τρῶτον ὥστε νὰ δύνανται νὰ πλοισίσουν τὸν ἀλυσσοδέειον καὶ τὸν παρηγορήσουν.

Ἐπειτα στέλλει ὁ Ζεὺς αὐτὸν τὸν υἱὸν του, τὸν Ἡρακλέα, νὰ φονεύσῃ μὲ τὸ τόξον του τὸν αἰτὸν καὶ τέλος ὁ Προμηθεὺς ἀνοίγει τὸ στόμα του καὶ ἀποκαλύπτει εἰς τὸν Ἄγγελον τοῦ Διὸς, τὸν Ἑρμῆ τὸ μυστικὸν καὶ ἐξασφαλίζει οὕτω εἰς αὐτὸν τὴν κυριαρχίαν. Τὰ πάντα ἐν τάξει. Τὰ δεσμὰ πίπτουν. Ὁ προμηθεὺς ὅμως διατάσσει, ὅπως οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὰς ἐορτὰς περιβάλλονται μὲ στεφάνους διότι οἱ στεφάνοι εἶναι δακτύλιοι, εἶναι δεσμὰ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐνθυμίζουσι εἰς τοὺς θνητοὺς τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ὁ Προμηθεὺς ὑπέστη πρὸς χάριν των.

Τίνα στάσειν ὅμως τώρα τηρεῖ ὁ Ζεὺς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἔδιδε ἄλλοτε τὸ πῦρ. Ὁ ποιητὴς δὲν ἀχολεῖται μόνον μὲ τοὺς Θεοὺς, Πρέπει νὰ ἀκούσωμεν ἀκόμη τι ἐγένινεν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ ὁ Ζεὺς τώρα ἔγινε φίλος τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων κατέστη πλέον ἀρετὴ τῶν Θεῶν.

Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἠσυχολήθη τὸ τρίτον ἔργον. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἤτο μία συμφωνία μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Τὸ πῦρ δὲν ἐδόθη ἐπὶ ματαίῳ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ὅλα τὰ δῶρα τοῦ πολιτισμοῦ δύνανται νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐλευθέρως ὁ Ζεὺς ὁμως ζητεῖ εἰς ἀντάλλαγμα Θεοσέβειαν λαμβάνει τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τοῦ βωμῶνος τὰς θυσίας, τὰς ὁποίας ἕως τότε περιεφρόνει. Ἐξ ἄλλου ὁ Προμηθεὺς αὐτὸς, ποῦ ἔπαθε διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δαωρητὴς τοῦ πυρὸς, παρακάθηται εἰς τὴν τράπεζαν τῶν Ὀλυμπίων ἵνα συνεστιασθῇ μετ' αὐτῶν

ἐν εἰρήνῃ ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι ἐν Ἀθήναις τιμῶντες αὐτὸν καθιερωσὶν ἔκτοτε τὴν ἔορ τὴν τοῦ Προμηθέως.

Ὁ Προμηθεὺς μαζὺ μὲ τὸ πῦρ μᾶς ἔδωκε καὶ ἄλλο τὸ αἷμα τοῦ Τιτάνος ποῦ ἔρρηε εἰς τὰς φλέβας του καὶ διὰ τοῦτο τοῦ εἴμεθα εὐγνώμονες.

Ὁ Φάουσι τοῦ Γκαίτε, ἡ θεία κωμῶδια τοῦ Δάντη, ὁ Προμηθεὺς τοῦ Αἰσχύλου ποῖον περιληπτικότερον μεγαλειωδέστερον ἔργον ἀπὸ αὐτὰ συνελήφθη μέχρι σήμερον ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας;

(ᾠ Ακολουθεῖ)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η ΑΓΩΓΗ

ΕΝ ΤΩ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙ ΤΟΥ ΣΟΠΕΝΧΑΟΥΕΡ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Μετὰ βεβαιότητα πρέπει νὰ ἀναμνήνη πᾶς τις, ὅτι ἡ πεσσομιστικὴ περὶ ἀνθρώπου ἀντίληψις τοῦ Σοπενχάουερ θὰ ἐπέδρασεν ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν παιδαγωγικῶν αὐτοῦ γνωμῶν. Καὶ πράγματι τὰ παιδαγωγικὰ αὐτοῦ συγγράμματα εἰς πλεῖστα αὐτῶν μέρη διακαίονται ἀπὸ τὴν περιφρόνησιν τὴν ὁποίον ἠσθάνετο διὰ τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐνταῦθα συγγενεῦει ὁ Σοπενχάουερ πάλιν πρὸς τὸν Ρουσσώ. Ὅσον καὶ ὁ Ρουσσώ εὐρίσκειται μὲ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀρχέγονον καλωσύνην τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκεῖνον, ὁ τὴν σημερινὴν κοινωνίαν καταδικάζων πεσσομισμὸς του ὀδηγεῖ εἰς παρομοίας παιδαγωγικὰς συγγραφάς, καθὼς καὶ ἡ ἀπόλυτος πίστις τοῦ Σοπενχάουερ ἐπὶ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν.

Εἶναι ἀναληθές, οὕτω διδάσκει ὁ Σοπενχάουερ, ὅταν ἐμφανίζεται εἰς τοὺς νέους ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀρετὴ ὡς ἀπολύτως κρατούσαι ἀρχαί.

Θὰ ἔπρεπε τουναντίον νὰ ἔλεγε εἰς αὐτοὺς: ὁ κόσμος εἶναι κακὸς, οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι, καθὼς ἔπρεπε νὰ εἶναι, μὴν ἀφήνης ὁμως νὰ σὲ παραπλανήσῃ αὐτὸ ἀλλὰ γενοῦ σὺ καλλίτερος.

Ἀποκρύπτοντες ἀπὸ τοὺς νέους τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἐγωῖσμὸς καὶ ἡ κακία εὐρίσκειται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ὑπάρχει φόβος ἢ ἀνακάλυψις ὅτι ὁ διδάσκαλος των εἶναι ὁ πρῶτος ἄ π α τ ε ῶ ν, νὰ ἐπιδράσῃ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναμνησθῶμεν καὶ ἐνὸς παιδαγωγικοῦ συμπεράσματος, ποῦ ἐξάγεται ἐκ τῆς περιφρονιτικῆς γνώμης τοῦ Σοπενχάουερ περὶ τῆς ἀξιοπρεπειᾶς τοῦ ἀνθρώπου.

Μόνον εἰρωνικῶς δύναται ἡ ἔννοια ἀξιοπρεπειᾶς, νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ ἐνὸς τόσον περιορισμένου, τόσον ἁμαρτωλοῦ ὄντος, οἷος εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Ὅταν ὁμως τοιαύτης γνώμης εἶναι τις περὶ τῆς ἀξιοπρεπειᾶς τοῦ ἀνθρώπου, τό-